

เบื้องลึกเบื้องหลังประวัติศาสตร์
จากวาตะและข้อเขียนสำคัญ ของเจ้านายในพระราชวงศ์จักรี

วาทะ เล่า ประวัติศาสตร์

ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

66

วาทะเล่าประวัติศาสตร์

ตัวอย่าง

99

ภาพจากปกหน้า

๑	๒	๓
๔	๕	๖

- ๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๓ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๔ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
- ๕ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
- ๖ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสุทธาทิพยรัตน์ สุขุมขัตติยกัลยาณี กรมหลวงศรีรัตนโกสินทร
- ๗ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

ภาพจากปกหลัง

๑	๒	๓
๔		

- ๑ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกคึกคิเทศน์ทรงอภิเษกสมรสกับหม่อมเจ้ารำไพพรรณี
- ๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์
- ๓ เจ้าจอมเอิบ
- ๔ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงฉายกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชายมหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

วาทะเล่าประวัติศาสตร์

คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย

ตัวอย่าง

ราคา ๒๔๐ บาท

วาทะเล่าประวัติศาสตร์ • คັນสนียี วีระศิลป์ชัย

พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน ๒๕๕๖

ราคา ๒๔๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

คັນสนียี วีระศิลป์ชัย.

วาทะเล่าประวัติศาสตร์.

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๖.

๓๑๒ หน้า : ภาพประกอบ.

๑. ข้าราชการสำนัก--วาทะ--ประวัติศาสตร์

I. ชื่อเรื่อง

929.79

ISBN 978 - 974 - 02 - 1179 - 2

สำนักพิมพ์มติชน

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาท, สุพจน์ แจ้งเร็ว, นนุช สิงหเดชะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทิงวิเศษ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : วุจิรัตน์ ทิมวัฒน์
- บรรณาธิการบริหาร : สลักชนัน บุญปาน
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามสี
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : อพิสิทธิ์ วีระจาวุวรรณ
- พิสูจน์อักษร : ไรติชวง วัฒน | พัทนลิน อินทรหอม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : ธนพล ไชยช่วย
- ประชาสัมพันธ์ : ดังฤดี ศรีไพโรจน์

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๓๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๔๙-๕๔๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองพิมพ์สี บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชา

สรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๔-๒๑๓๓, ๐-๒๕๔๒-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๔๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท งานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนน

เทศบาลนฤมาล ประชาชนิเวณ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๔๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๔๑-๙๐๑๒

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd, Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900

Thailand

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึก
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ
และสุขภาพของผู้อ่าน

คำนำ	(๑๐)
“---ลูกคนนี้รักมากต้องนุ่งขาวให้---”	๒
“---รู้สึกคันอยู่ในเนื้อที่หนาๆ เช่น ซ้นเท้า---”	๘
“---อันที่จริงฉันก็ได้คิดเสียก่อนที่จะกริ้วแล้ว---”	๑๔
“---เราเกิดมาเป็นไพร่ ได้มาเป็นเจ้าเป็นนาย เมื่อเวลาเป็นเบื้องปลายอายุแล้ว---”	๒๐
“---ฉันรักษาบ้านเมืองให้สุขสมบูรณ์ไม่ได้ อย่าให้ฉันใช้สมบัติของท่านเลย---”	๒๖
“---ชื่อฉันถูกละห่อมพระราชทาน ท่านทรงทราบดีว่า ฉันเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย---”	๓๒
“---แล้วเข้าไปนั่งเคียงไหล่สนทนากับพระเจ้าอยู่หัว มิได้มีความรู้สึกและสงสัย---”	๔๐
“---พ่อมันเก่าจุ่มง่ามอยู่แล้ว ถ้าออกไปเร่ร่อนประกาศไร ขอให้ตัดเตือนบ้าง---”	๔๖

“---รัชกาลที่ ๕ ทรงปลื้มพระทัย พระเจ้าลูกยาเธอ
กราบพระบาท คราวเสด็จประพาสยุโรป---” ๕๒

“---เป็นคนไม่ใช่บุตรผู้มีตระกูล
แต่เกิดมาเป็นช่างเผือก---” ๕๘

“---บัดนั้นซึ่งเป็นคราวที่พวกเจ้านายตกตำนี้กระไร---” ๖๔

“---ไหนใครๆ ว่าฉันมีบุญ จะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน
ทำไมถึงเป็นไปเช่นนี้---” ๗๐

“---แต่ข้าก็รู้อยู่ว่าเจ้าเป็นคนโรคจริงๆ
จึงมีความเมตตาและให้อภัย---” ๗๘

“---อ้ายการเทียวเช่นนี้ มันช่างมีคุณจริงๆ---” ๘๔

“---เสวยน้ำเพ็ชรเสียนเคยแล้ว
เสวยน้ำอื่นไม่อร่อย---” ๙๒

“---ข้าฝันไปว่าเสด็จยาย
ทรงปรุงข้าวคลุกกะปิให้กินอร่อยมาก---” ๙๘

“---เห็นว่าบางกอกแต่ก่อน
กล่าวกันว่าเหมือนรูปกระดองปู---” ๑๐๖

“---เกรงแต่จะทรงพระเสียคน
เมื่อคุ่นอากาศสบายแล้วจะทนที่ในวังไม่ไหว---” ๑๑๒

“---ฉันได้นายสุดจินดาเป็นคนใช้
เป็นที่เรียบริ่อยพอใจมาก---” ๑๒๐

“---กรมดำรง เธอกับฉัน
เหมือนกับได้แต่งงานกันมานานแล้ว---” ๑๒๖

“---ถ้าลูกโตตาย เป็นเล็กตั้งมกุฎราชกุมารเด็ดขาด
เพราะอาถรรพ์เสียแล้ว---” ๑๓๔

“---ที่จริงการแต่งงานนั้นนะ
ไม่ได้ดีจริงๆ อย่างเราคิดกัน---” ๑๔๐

“---เออ อยู่ดีๆ ก็ให้มาเป็นสมภารวัดร้าง---” ๑๔๘

“---ข้าพเจ้าว่าสมเป็นสวนสวรรค์
สำหรับเหล่าสนมนางกำนัล---” ๑๕๔

“---ธงชาดิรูปข้างเผือกผีนั่น
ปลิวสับตอยู่ในลักษณะช้ำนอนหงาย---” ๑๖๐

“---เขาดีกว่าคนจำพวกที่คอยแต่สอพลอ
เห็นเจ้านายทำอะไรก็ชมว่าดี---” ๑๖๖

“---ฉันเสียคนก็เพราะเกิดมาไม่มีกำลังพอ---” ๑๗๒

“---ถ้าเกิดไฟไหม้ไม่ต้องเก็บเครื่องเพชร
ให้เก็บหนังสือก่อน---” ๑๗๘

“---ลูกพ่องามเหมือนเทวดา---” ๑๘๔

“---ที่นี่มีดอกไม้หรรหลายอย่าง
ที่วิเศษแท้นั้นคือกุหลาบ---” ๑๙๐

“---เรื่องทอดปลาหูก ข้าวอยู่ข้างจะกลัวมาก
ถ้าพลาดไปแล้ว ชักคืนไม่ลง---” ๑๙๘

“---จะให้มีโอกาสได้เล่าเรียนได้เสมอกัน
ไม่ว่าเจ้าว่าขุนนางว่าไพร่---” ๒๐๖

“---นี่สิ่งที่ทำให้เขาปฏิบัติตามบุญตามกรรม---” ๒๑๔

“---ทำไมจึงเห็นหน้าเจ้ามากกว่าใครๆ หมด---” ๒๒๐

“---วันนี้เป็นอะไร ฟาเคร้าจริง
นกสั๊กตัว กาสั๊กตัว ก็ไม่มาร้อง---” ๒๒๖

“---สวยมาก คล้ายๆ กล้องยาสูบเมียร์ชอม (Meerchaum)
ที่ฝรั่งเศสชอบเล่นกัน---” ๒๓๔

“---การศึกสงครามข้างญวนข้างพม่า
เห็นจะไม่มีแล้ว จะมีอยู่ก็แต่พวกข้างฝรั่ง
ให้ระวังให้ดีอย่าให้เสียทีแก่เขา---” ๒๔๐

“---ถ้าจะให้คุกเข่าลงเพื่อเงินแล้วไม่กลับ---” ๒๔๖

“---อุบะที่แขวนไว้ด้วยเชือกเส้นเดียว---” ๒๕๒

“---ว่าตามจริงแล้ว
ฉันมิได้อาลัยด้วยชีวิตแลทรัพย์สิน ถ้าตายเสีย
จะเป็นการกระทำให้ราชการเดินสะดวก---” ๒๕๘

“---เข้าไปตายก็ไม่ใช่ไร
ต้องมีศักดิ์ศรี มีสัจจะ---” ๒๖๔

“---ข้าพเจ้าเองก็ให้อภัย
แก่ท่านทั้งหลายมานานแล้ว---” ๒๖๒

“---ขอท่านทั้งหลายจงสวมเสื้อ
เข้ามาในที่เฝ้าจงทุกคน---” ๒๘๐

“---อย่าทำใจโตมือโตสุรุ่ยสุร่าย
โดยถือตัวว่าเป็นเจ้านายมั่งมีมาก---” ๒๘๘

“---ที่นั่นกำลังเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป---” ๒๙๔

๑๑

การนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีวิธีการมากมายหลากหลาย คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้กรุณาให้แนวคิดในการนำเสนอ ด้วยวิธีการนำเสนอข้อความหรือคำพูดที่ว่าสนใจในประวัติศาสตร์มาเป็นหลักในการเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับข้อความหรือคำพูดนั้นๆ และเมื่อนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติ ด้วยการคัดสรรข้อความหรือคำพูดที่น่าสนใจในด้านต่างๆ พร้อมกับค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจะได้เล่าถึงเรื่องราวที่มาของคำพูดหรือข้อความนั้น สิ่งที่คุณผู้อ่านจะได้รับคือ ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ง่ายๆ และสั้นๆ ในเวลาสั้นๆ นั้น นอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตอนที่ต้องการจะนำเสนอแล้ว ผู้อ่านยังจะได้รับรสชาติของอารมณ์และความรู้สึกที่ปรากฏอยู่ในคำพูดหรือข้อความนั้น

อารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ในคำพูดของบุคคลในประวัติศาสตร์สามารถที่จะสะท้อนถึงรายละเอียดของเหตุการณ์ สะท้อนถึงนิสัยใจคอ ความรู้สึกของผู้พูด อันจะนำไปสู่เหตุผลหรือต้นสายปลายเหตุของการกระทำหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวในประวัติศาสตร์ชัดเจนขึ้น และยังเป็นการเพิ่มอรรถรสชีวิตชีวาตลอดจนความน่าสนใจในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นไม่มากนักขอ

การเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างค่อนข้างสมบูรณ์สำหรับผู้ที่ต้องการจะรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตอย่างง่าย ๆ สั้นๆ เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เวลาเป็นของมีค่าและหายากยิ่ง

คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ฉบับที่ ๑

โกลบ้าน

สำเนาพระราชหัตถเลขา

ถึง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้านิภาณภดล

เมื่อเสด็จประพาศยุโรป ร. ศ. ๑๒๖

(จำลองในปกหนังสือเรื่องโกลบ้านฉบับพิมพ์ ครั้งแรก)

พระราชนิพนธ์โกลบ้านในรัชกาลที่ ๕ เป็นแหล่งข้อมูลประเภทหนึ่งที่คุณเขียน
คัดสรรพระราชหัตถเลขบางส่วนมาอธิบาย

ตัวอย่าง

66

วาทะเล่าประวัติศาสตร์

ตัวอย่าง

99

ตัวอย่าง

๔๔---ลูกคนนี้รักมาก

ตัวอย่าง
ต้องนั่งขาให้---,,

“---ลูกคนนี้รักมากต้องนุ่งขาวให้---”

วาทะนี้เป็นพระราชดำรัสในพระมหากษัตริย์ ๒ พระองค์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แม้จะต่างรัชสมัยต่างกาลเวลา แต่ทรงพระราชดำรัสในวโรกาสอย่างเดียวกัน คือในงานพระศพของพระราชธิดาอันเป็นที่รักยิ่งของแต่ละพระองค์ และเป็นพระราชดำรัสที่บ่งบอกถึงความในพระราชหฤทัยที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเศร้าโศกรักอาลัยในพระราชธิดาอันเป็นที่สุดรัก

คือเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

และกรมขุนสุพรรณภาควดี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

แม้เวลาแห่งการดำรงพระชนม์ชีพของพระราชธิดาในพระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์จะต่างกันเกือบ ๑๐๐ ปี แต่ก็มีเรื่องราวบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน นับแต่ทั้ง ๒ พระองค์เป็นพระราชธิดาที่ประสูตินอกแควตจักรก่อนเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ และเมื่อประสูตินั้นเป็นเวลาที่มิเหตุการณ์อันทำให้ต้องทรงจดจำรำลึกถึงในฐานะลูกคู่ทุกข์คู่ยาก

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศรีวิไลยลักษณ ก่อนโสกันต์

ลูกคู่ทุกข์คู่ยากพระองค์แรกคือ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประสูติแต่สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระมเหสีดั้งเดิม เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๓ ขณะที่พระราชชนกยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีในกรมคู่พระทัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยังต้องกราบศึก

สงครามเพื่อความมั่นคง
แห่งราชอาณาจักร

เมื่อพระราชธิดา
ประสูตินั้น สมเด็จพระ
อมรินทราบ ทรงพระประสูติ
กาลมาแล้วถึง ๔ พระองค์
แต่ทรงดำรงพระชนม์อยู่
แต่พระราชโอรสเพียง
พระองค์เดียว เจ้าฟ้าหญิง
จึงเป็นเสมือนพระราชธิดา
พระองค์แรก ประสูติใน
วันแรม ๑ ค่ำ ซึ่งพระจันทร์
ทอแสงนวลกระจ่างฟ้า
จึงทรงได้พระนามว่า
“แจ่มกระจ่างฟ้า”

พระราชธิดาน้อย
จึงเป็นเสมือนน้ำทิพย์ที่
หยาดมาขโลมใจพระราช

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕ ทรงอุ้มพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้า
ศรีวิไลลักษณ์

ชนกชนนีให้ชุ่มชื่น ท่ามกลางความยากแค้นลำเค็ญของกลืนอาย
สงคราม จนถึงแก่ทรงออกพระโอรสว่า พระราชธิดาน้อยนี้ทรงเป็นลูก
คู่ทุกข์คู่ยาก และเมื่อเจริญพระชันษาก็มีพระจริยวัตรอันงดงาม ทำให้
ยิ่งทวีความสนิทสนมหาเพิ่มขึ้น

ลูกคู่ทุกข์คู่ยากพระองค์ที่ ๒ คือ พระองค์เจ้าศรีวิไลลักษณ์
สุนทรศักดิ์กุลยวดี กรมขุนสุพรรณภาควดี พระราชธิดาในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าคุณจอมมารดาแพ ภาย
หลังโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ หม่อมดั่งเดิม
ประสูติก่อนเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ

เมื่อครั้งประสูติแม่บ้านเมืองจะมีได้อยู่ในยุคลำบากยากเข็ญ แต่
ก็มีเหตุที่ทำให้พระบรมราชชนกทรงจดจำรำลึก นับแต่การที่หม่อมแพ

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าศรีวิไลยลักษณะ
กรมขุนสุพรรณภาควดี

ต้องออกจากพระราชวัง
เพื่อไปประทับคลอดพระ
หน่อที่พระตำหนักสวน
นั้นอุทยาน ริมคลอง
มอญ ตามพระราชประ
เพณี แม้จะเป็นพระราช
ธิดาพระองค์ที่ ๒ แต่ด้วย
เหตุที่มีพระราชหฤทัย
ปฏิบัติกับหม่อมแพเป็น
อย่างมาก จึงมีพระทัย
จดจ่อกับทารกที่จะคลอด
และเมื่อคลอดแล้วก็ต้อง
พระทัยหาย เมื่อทารกนั้น

เหมือนจะสิ้นพระชนม์ แล้วกลับทรงดีพระทัยเมื่อทารกกลับรอดชีวิต

ความยากลำบากและเหตุการณ์ทั้งหลายคงจะประทับอยู่กับ
พระทัย และยิ่งเมื่อเจริญพระชันษาพระจริยวัตรของพระราชธิดา
พระองค์นี้ดังตามสมพระทัยถึงกับทรงออกพระโอษฐ์ว่าทรงเป็นลูกคู่
ทุกข์คู่ยาก

พระราชธิดาในพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทั้ง ๒
พระองค์ ทรงมีวิถีแห่งพระชนมชีพคล้ายคลึงกัน จนแม้ท้ายสุดก็ทรง
สิ้นพระชนม์เมื่อพระชันษาไล่เลี่ยกัน คือ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ
สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๐ พระชันษา ๓๘ ปี ล่วงมาอีก ๙๗ ปี คือ
พ.ศ. ๒๔๔๗ กรมขุนสุพรรณภาควดี พระราชธิดาสุดรักในพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็สิ้นพระชนม์เมื่อพระชันษา ๓๗ ปี

เหตุการณ์ครั้งคราวนั้น อาจคาดเดาได้โดยมียากว่า พระมหา
กษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ทรงมีความรู้สึกมิได้แตกต่างจากกันเลยใน
การที่ต้องทรงสูญเสียพระราชธิดาที่ทรงเรียกว่า “ลูกคู่ทุกข์คู่ยาก”

ดังนั้นในงานพระเมรุของพระราชธิดาทั้ง ๒ พระองค์ พระบรม
ราชชนกจึงทรงพระราชดำรัสเป็นวาทะเดียวกันว่า “ลูกคนนี้รักมาก

ต้องนุ่งขาวให้” ดังปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๑ ความว่า

“---พระราชทานเพลิงในการพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ ครั้งนั้นทรงพระบัญชาลายพื้นขาวทุกวัน ดำรัสว่า ลูกคนนี้รักมากต้องนุ่งขาวให้---”

และในพระประวัติของกรมขุนสุพรรณภาควดี มีความว่า

“---สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงสถาปนาเป็นกรมขุนสุพรรณภาควดี แต่เป็นกรมอยู่ปีเดียว พอถึงปีเถาะ พ.ศ. ๒๔๔๗ พระชันษาได้ ๓๗ ปีก็ประสูติสิ้นพระชนม์ พระเจ้าอยู่หัวทรงพระอาลัยมาก ถึงทรงพระบัญชาขาวในงานพระศพ ตามเยี่ยงอย่างครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระบัญชาขาว ในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ โดยตรัสว่าลูกคนนี้รักมากต้องนุ่งขาวให้---”

ในกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีแต่พระราชนาารี ซึ่งเป็นพระราชธิดา ๒ พระองค์นี้เท่านั้น ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงพระบัญชาขาวในงานพระศพ และมีพระราชดำรัสอันถือเป็นวาทะนำจดจำและเรียนรู้ถึงที่มาว่า

“ลูกคนนี้รักมากต้องนุ่งขาวให้”

[จาก ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๔๓)]